

**Homenatge a
Ramon M. Masalles i Saumell,
botànic blancafortí i
mestre de naturalistes**

Josep M. Ninot i Sugrañes

•
•
•
•
•

Ramon M. Masalles i Saumell, botànic blancafortí i mestre de naturalistes

Josep M. Ninot i Sugrañes

Els primers anys. Blancafort

El Ramon Maria Masalles i Saumell va néixer a Blancafort el 1948, fill del Ramon i de la Teresa de ca l'Úrsula. Com qualsevol nen del poble, de ben petit va poder combinar les hores d'escola amb els jocs al carrer (futbol i patacons, sobretot) i, durant els períodes de vacances, va participar al costat de la família en algunes de les feines de pagès. Encara se'n recorda del fred que li deixava les mans balbes a l'època de collir olives; i de les punxades dels cards mentre arplegava els manats per fer garbes durant la sega; i, sobretot, guarda un record entranyable (segurament idealitzat) del batre a l'era durant l'estiu. El mes de setembre, just abans de començar el curs, era el moment d'anar a veremar; però de ben jove va deixar de resseguir ceps i tallar raïms per passar a treballar al Sindicat de Blancafort, amb la feina específica de fer el grau de les carretades (i de les tractorades) de raïm que els socis descarregaven.

De la seva infantesa i joventut, recorda un Blancafort amb molt caliu per les nombroses activitats que hi tenien lloc, en bona part promogudes pel rector del poble. Joves i grans donaven vida al grup de teatre, molt actiu especialment a l'hivern; al cor de caramelles, amb dotzenes de cantaires; i a la tradicional festa dels Reis d'Orient, que els blancafortins van portar a llocs tan diversos com l'Espluga de Francolí i l'Arboç del Penedès. Foren uns anys de vivències inoblidables, compartides sobretot amb la colla d'amics, amb una munió de cosins de totes les edats i amb el seu germà Valentí, més petit.

La formació

Va començar els estudis a Blancafort, primer a l'escola de pàrvuls (que rebia popularment el nom de "cagons") i després a la d'ensenyament primari. Tant en un cas com en l'altre, els edificis tenien unes condicions no gaire adequades per acollir alumnes.

El 1959, ja començat el curs, entrà al Col·legi de la Mare de Déu de la Mercè de Montblanc; Mossèn Torres, que n'era professor, va intervenir molt activament per convèncer la família. Després de sis anys inesborrables (tant per l'ambient de treball com per la companyonia, pel professorat, ...) acabà els estudis de batxillerat el 1965. Com moltíssims dels antics alumnes, recorda amb agraïment el col·legi de la Mercè pel paper decisiu que va tenir en la seva formació. Però també, des d'un punt de vista més general, perquè

Grup nombrós d'alumnes del Grup Excursionista del col·legi de la Mare de Déu de la Mercè, en una sortida a l'estany Llebretra, l'any 1962, amb els mossens Gallart i Cabayol

va omplir amb eficàcia el gran buit que l'ensenyament mitjà tenia a la Conca; i perquè va actuar com un focus de catalanitat en una època particularment difícil. Ha seguit en contacte, de manera particular, amb dos dels professors d'aquells anys: Mossèn Albert Palacín (que li havia donat classes de Filosofia) i Lluís de Torres, professor de Física i Química i de Ciències Naturals (gràcies al qual va descobrir que el nom científic de la vulgar ravenissa blanca era una cosa tan estranya com *Diplotaxis eruoides...*). Amb Mossèn Palacín va compartir la posada en marxa del Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà, del qual en parlarem més endavant. I, coses de la vida, va poder "examinar" el seu antic professor Lluís de Torres molts anys més tard, perquè el Ramon Maria va formar part del tribunal de tesi doctoral d'aquest, titulada *Flora del Massís del Port*, llegida a finals de la dècada dels 80.

L'any 1965 deixà la Conca per seguir el curs preuniversitari a l'Institut Antoni Martí i Franquès, de Tarragona. I el 1966 començà els estudis de

la llicenciatura en Ciències Biològiques a la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona. Durant el segon curs decidí seguir l'especialitat de Botànica, atret pel mestratge del professor Oriol de Bolòs, que n'era el catedràtic. L'any 1971 va obtenir el títol de llicenciat.

Dugué a terme els estudis de doctorat al mateix centre, amb una curta estada, l'any 1974, al *Centre d'Études Phytosociologiques et Ecologiques Louis Emberger*, de Montpeller (França). Tot seguit començà els treballs de la seva tesi doctoral, dirigida pel professor Oriol de Bolòs i Capdevila. El Departament de Botànica s'havia proposat que les tesis doctorals que s'hi feien servissin per prospectar els territoris botànicament més desconeguts de Catalunya. Però, no obstant l'existència d'estudis previs sobre la vall del Gaià i sobre les Muntanyes de Prades, el Ramon Maria va aconseguir convèncer al Dr. Bolòs de fer la tesi a la Conca. Portava el títol d'"Estudis sobre la flora i la dinàmica de la vegetació a la Conca de Barberà" i la va defensar el mes de desembre de l'any 1979.

Tasca docent i acadèmica

La seva activitat professional ha transcorregut, d'ençà de l'acabament de la llicenciatura, a la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona, on ha treballat com a professor Ajudant de classes pràctiques fins l'any 1977, i més tard com a professor Adjunt, interí del 1977 al 1982 i contractat del 1982 al 1986. Va esdevenir Professor Titular d'Universitat l'any 1986 i Catedràtic d'Universitat l'any 1990. Actualment n'és professor emèrit.

Al llarg d'aquests vora quaranta anys de docència ha donat classes teòriques i pràctiques de diverses assignatures dins el camp de la Botànica (entre les quals Botànica general, Geobotànica, Fanerogàmia, Cormòfits o Biologia de poblacions), tant a la llicenciatura de Biologia com als programes de doctorat (els més recents, de Biologia Vegetal i de Biodiversitat). També ha participat com a professor convidat al Màster de Paisatgisme de la Universitat Politècnica de Catalunya des del curs 1998-99.

Entre les nombroses promocions dels seus exalumnes és general el record d'un professor que feia amable l'aprenentatge de la botànica, una disciplina que sovint, mirada des de fora, pot resultar una mica abstrusa. Allí on la nomenclatura és plena de tecnicismes, o els processos de complexitat, el seu discurs planer, anecdotari quan calia, facilitava el camí de l'aprenent. És membre numerari de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona des de l'any 2008, i pertany a diverses societats científiques i acadèmiques com la Institució Catalana d'Història Natural, la Societat Catalana de Biologia, l'European Weed Research Society, la International Association of Vegetation Science, etc. Ha rebut el Premi "Mérito a la Vocación" atorgat per la Fundación Española de la Vocación (1976) i el Premi Pius Font i Quer de l'Institut d'Estudis Catalans (1980) al millor treball de botànica per la seva tesi doctoral.

Entre els càrrecs acadèmics exercits, figuren els següents: Secretari del Consell d'Estudis de Biologia de la Universitat de Barcelona (1986-1988), Director del Departament de Biologia Vegetal (1989-1994), Membre de la Comissió Tècnica de Nous Ensenyaments de la Divisió de Ciències Experimentals i Matemàtiques de la Universitat de Barcelona (1990-1992). I entre les responsabilitats científiques més rellevants figura la de Cap del Grup de Geobotànica i Cartografia de la Vegetació (2001-2008) i la de Secretari del Centre de Recerca de Biodiversitat Vegetal (2004-2007).

El treball de botànic

El Ramon Maria amb el Dr. Oriol de Bolòs, el seu mestre, i diversos alumnes durant una pràctica de camp de Botànica a la Plana de Vic, el 1986

La seva recerca científica s'ha centrat en el camp de la Geobotànica en sentit ampli, i ha dirigit un total de sis tesis doctorals. Més concretament, ha fet i/o dirigit estudis sobre la flora i la vegetació d'ambients diversos, principalment a Catalunya i particularment de les terres agrícoles; de cartografia de la vegetació; sobre la colonització progressiva dels espais agrícoles deixats de cultivar; i sobre la gestió del patrimoni natural. Seguidament indiquem alguns treballs particularment significatius de cadascuna de les grans línies de recerca:

En l'apartat dels estudis florístics i taxonòmics, destaca la *Flora Manual dels Països Catalans*, feta conjuntament amb Oriol de Bolòs, Josep Vigo

i Josep M. Ninot (primera edició de l'any 1990; tercera edició, actualitzada, del 2005). Es tracta d'una obra de referència en el coneixement de la biodiversitat vegetal, i també en l'acostament d'aquest coneixement al públic no professional. Ha participat activament, com a secretari del projecte entre els anys 1985-1989 i com a col·laborador després, en l'*Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans* (Institut d'Estudis Catalans) encara actualment en curs.

Entre els treballs que descriuen la flora i la vegetació (i que algun cop inclouen mapes de vegetació) hi figura la tesi doctoral, *Flora i vegetació de la Conca de Barberà*, publicat per l'Institut d'Estudis Catalans el 1983. Altres territoris estudiats són el Delta de l'Ebre (1977, publicat en col·laboració amb J.M. Camarasa, R. Folch, R. Balada i E. Velasco), les valls de Barravés i de Castanesa (1993, en col·laboració amb J. Carreras, E. Carrillo, J. M. Ninot i J. Vigo) i el Parc Natural del Cadí-Moixeró i les serres veïnes (2003, elaborada amb altres botànics). Encara cal esmentar un estudi sobre la vegetació de l'illa de Cefalònia, a Grècia, publicat en col·laboració amb O. de Bolòs, J. Vigo i J. M. Ninot el 1996.

En el camp de la cartografia de la vegetació destaquen diversos fulls del Mapa de vegetació de Catalunya 1:50.000, aixecats en col·laboració amb altres botànics: el Full núm. 33, Banyoles (1983), el Full 255, la Pobla de Lillet (1994), el Full 217, Puigcerdà (1997), Fulls 220, la Jonquera i 221,

El mes de novembre de l'any 2008, durant l'acte d'ingrés a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, amb el vicepresident Dr. Ramon Pascual

Port Bou (1999) i Full 180, Benasc (2001). I el Mapa de la vegetació de la Vall de Ribes a escala 1:50.000 (1995, en col·laboració amb J. Vigo). En el camp de la gestió del patrimoni natural convé esmentar l'estudi *El patrimonio natural de la comarca de Barcelona. Medidas necesarias para su protección y conservación. Los recursos renovables terrestres*, realitzat en col·laboració amb J.M. Camarasa i R. Folch; enllestit el 1974, no fou publicat fins al 1979. També destaca la coordinació dels botànics catalans i aragonesos que van participar en el *Proyecto de cartografía e inventariación de los tipos de Hábitats de la Directiva 92/43/CEE en España* (1992-1995). I, d'ençà del 2005, ha participat com a coautor en alguns dels volums del *Manual dels hàbitats de Catalunya*, encarregats i publicats pel Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya.

Diversos articles fan referència a dos temes interconnectats, el de les plantes al·lòctones (és a dir, que provenen d'altres països) introduïdes a Catalunya, i el de la vegetació dels camps de conreu. Ha estudiat, per exemple, les males herbes d'origen americà que creixen als cultius de Catalunya, i altres publicacions es refereixen a les comunitats vegetals que acompanyen les plantes cultivades i al comportament d'algunes males herbes (entre les quals la ravenissa blanca) en resposta als tractaments agrícoles que han de suportar. Com a treball de síntesi, destaca la memòria d'ingrés a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, que tracta sobre la vegetació dels conreus de Catalunya al llarg del segle XX.

En el camp de la divulgació científica cal esmentar *El paisatge vegetal de la Conca de Barberà* (1987, en col·laboració amb J.M. Mestres i J. Pujadas) i la coordinació i autoria d'alguns dels capítols del volum 6, *Plantes superiors*, de la Història Natural dels Països Catalans (1988), entre molts altres.

Sempre amb un peu a la Conca de Barberà

Tot i que una coneguda cançó (més aviat antiga) diu que *la distancia es el olvido*, el fet de viure a Barcelona no ha impedit que el Ramon Maria hagi seguit participant en moltes de les activitats culturals de la seva comarca, sobretot les relacionades amb el món de les ciències naturals. Ha col·laborat amb algunes revistes locals i ha fet xerrades sobre temes diversos de botànica a l'Espluga, a Montblanc, a Blancafort. Va participar, durant els anys 80 i començaments dels 90, en la preparació d'alguns materials pel Museu de la vida rural de l'Espluga de Francolí. Per encàrrec de la Generalitat, fou el responsable de l'estudi del paisatge vegetal que es va fer servir per a la proposta de delimitació d'espais naturals a protegir a la serra de Montsant-La Llena (1983) i a les Muntanyes de Prades (1984). L'any 1998 va dur a terme, juntament amb J.M. Mestres, J. Pino i F.X. Sans, una "Trobadada sobre la flora i la vegetació de la Conca de Barberà" per a joves estudiants dins el marc de les "Trobades amb la ciència" organitzades per la Direcció

Amb la família al Pirineu Aragonès, l'estiu de l'any 2006

Els germans Ramon Maria i Valentí envoltant al seu pare, Ramon, en una foto de 2007 feta a Blancafort.

General de Recerca de la Generalitat de Catalunya. I fa un any i escaig, el maig del 2012, va guiar juntament amb J. Molero una vintena de naturalistes pel vessant septentrional de les Muntanyes de Prades en un curs organitzat per la Institució Catalana d'Història Natural.

Durant els anys setanta la tenacitat de Mossèn Palacín va engrescar alumnes i exalumnes del col·legi de la Mercè, entre els quals Joan Pujadas, Josep M. Guarro i Ramon M Masalles, en l'organització d'activitats (des de projeccions cinematogràfiques fins a exposicions) sobre aspectes diversos de la natura. El mateix Ramon Maria ha escrit en alguna ocasió que d'aquesta manera havia nascut, "gairebé sense voler" el Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà. I al llarg d'aquests gairebé trenta anys, ha seguit i segueix col·laborant amb l'entitat, com podreu comprovar si resseguiu la llista de les seves publicacions.

Publicacions

(porten un * les que estan relacionades amb la Conca de Barberà)

Llibres i capítols de llibre

* Masalles, R.M. & J. Pujadas 1977 *Introducció al paisatge vegetal de la Conca de Barberà*. CHNCB, Montblanc. 23 p.

Camarasa, J.M.; R. Folch & R.M. Masalles 1979 *El patrimonio natural de la comarca de Barcelona. Medidas necesarias para su protección y conservación. Los recursos renovables terrestres*. (Inclou un mapa de vegetació a escala 1:25.000). Corporació Metropolitana de Barcelona. 269 p.

* Masalles, R.M. 1980 Les muntanyes de Prades. In: *Els espais protegits a Catalunya*. Diputació Prov. de Barcelona: 40. Barcelona.

* Masalles, R.M. 1981 *Estudis sobre la flora i la dinàmica de la vegetació a la Conca de Barberà*. Resums de tesis doctorals. Universitat de Barcelona. 35 p.

Bolòs, O. & R.M. Masalles 1983 *Full núm. 33 (Banyoles) del Mapa de vegetació de Catalunya a escala 1:50.000*. Amb una memòria explicativa de 130 p. Generalitat de Catalunya.

* Masalles, R.M. 1983 *Flora i vegetació de la Conca de Barberà*. Institut d'Estudis Catalans. 233 p.

Farràs, A. & R.M. Masalles 1983 Descripción de la vegetación. In: *Sinedares, Sistema de información edafológica de España. Manual para la descripción codificada de suelos en el campo* (Editor: J. Porta). Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación. p. 62-67.

* Masalles, R.M.; J.M. Mestres & J. Pujadas 1987 *El paisatge vegetal de la Conca de Barberà*. Museu comarcal de la Conca de Barberà. Montblanc. 43 p.

Masalles, R.M. (editor) 1988 *Plantas superiores* (Història Natural dels Països Catalans, vol. 6). Autor, també, del capítol «Generalitats» (p. 1-76). Enciclopèdia Catalana. 463 p.

* Masalles, R.M. 1988 (2a ed.). Delta del Llobregat (pàg. 325-332). Muntanyes de Prades (p. 436-438). In: *Natura, ús o abús? Llibre Blanc de la gestió de la Natura als Països Catalans* (Editor: R. Folch). Ed. Barcino.

Masalles, R.M. & J.M. Mestres 1988 Clima i vegetació (pàg. 103-107). Estudi de la vegetació (Geobotànica) (p.163-184). In F. Relea et al.: *Recomanacions tècniques per a la restauració i condicionament dels espais afectats per activitats extractives*. Generalitat de Catalunya.

Masalles, R.M. 1988 El procés de revegetació (p. 406-409). In F. Relea et al.: *Recomanacions tècniques per a la restauració i condicionament dels espais afectats per activitats extractives*. Generalitat de Catalunya.

* Masalles, R.M. & J.M. Mestres 1989 La vegetació de les comarques tarragonines. In J.M. Mestres et al.: *Aspectes d'Història Natural de les comarques tarragonines*, p. 39-69. Eumo Editorial.

Vigo, J.; R.M. Masalles & X. Font 1989 *Els Bancs de Dades de la flora dels Països Catalans*. Acta Bot. Barcinonensia, 39. 40 p.

* Mestres, J.M. & R.M. Masalles 1989 El paisatge vegetal (amb un mapa del paisatge vegetal de les Muntanyes de Prades a escala aproximada 1:90.000). In Ll. Casassas et al.: *La natura i l'home a les Muntanyes de Prades*. Centre d'Estudis de la Conca de Barberà- p. 45-74. Montblanc.

* Mestres, J.M. & R.M. Masalles 1989 Un Parc Natural a les Muntanyes de Prades. In Ll. Casassas et al.: *La Natura i l'home a les Muntanyes de Prades*. Centre d'Estudis de la Conca de Barberà. p. 111-116.

Carreras, J.; E. Carrillo; R.M. Masalles; J.M. Ninot & J. Vigo 1993 *El poblament vegetal de les valls de Barravés i Castanesa, I. Flora i vegetació*. Acta Botanica Barcinonensia, 42. 392 p.

Carreras, J.; E. Carrillo; R.M. Masalles; J.M. Ninot & J. Vigo 1993 *El poblament vegetal de les valls de Barravés i Castanesa, II. Mapa de vegetació*. Acta Botanica Barcinonensia, 43. 32 p.

Carreras, J.; E. Carrillo; R.M. Masalles; J.M. Ninot; I. Soriano & J. Vigo 1994 *Mapa de vegetació de Catalunya 1:50.000. Full 255 (36-11), La Pobla de Lillet*. Amb una memòria explicativa de 77 p. Institut Cartogràfic de Catalunya.

Vigo, J. & R.M. Masalles 1995 *Mapa de vegetació de la vall de Ribes, a escala 1:50.000*. Institut Cartogràfic de Catalunya.

Carreras, J.; R.M. Masalles; I. Soriano & J. Vigo 1997 *Mapa de vegetació de Catalunya 1:50.000. Full 217 (36-10) Puigcerdà*. Institut Cartogràfic de Catalunya

Pino, J.; F.X. Sans & R.M. Masalles 1997 *Rumex obtusifolius* L. en cultivos de alfalfa. In: *Biología de las malas hierbas de España* (Editors: F.X. Sans & C. Fernández-Quintanilla) Phytoma. P. 103-117.

Sans, F.X. & R.M. Masalles 1997 *Diplotaxis eruroides* (L.) DC en frutales de secano. In: *Biología de las malas hierbas de España* (Editors: F.X. Sans & C. Fernández-Quintanilla) Phytoma. P. 37-47.

Carreras, J.; E. Carrillo; X. Font; R.M. Masalles; I. Soriano; J. Vigo; L. Vilar & X. Viñas 1999 *Mapa de vegetació de Catalunya 1:50.000. Full 220 (39-10), La Jonquera i 221 (40-10) Port Bou*. Institut Cartogràfic de Catalunya.

- Carreras, J.; E. Carrillo; R.M. Masalles; J.M. Ninot & J. Vigo 2001 *Mapa de vegetació de Catalunya 1:50.000. Full 180 (32-9) Benasc*. Institut Cartogràfic de Catalunya.
- Vigo, J.; I. Soriano; J. Carreras; P. Aymerich; E. Carrillo; X. Font; R.M. Masalles & J.M. Ninot 2003 *Flora del Parc Natural del Cadí-Moixeró i de les serres veïnes*. Monografies del Museu de Ciències Naturals, 1. Barcelona. 407 p.
- Bolòs, O.; J. Vigo; R.M. Masalles & J.M. Ninot 2005 (3ª edició) *Flora Manual dels Països Catalans*. Ed. Pòrtic. 1310 p.
- Carreras, J.; E. Carrillo; A. Ferré & R.M. Masalles 2005 *Manual dels hàbitats de Catalunya, volum VI (4 Boscos)*. Dept. Medi Ambient i Habitatge, Generalitat de Catalunya. 280 p.
- Rivas-Martínez, S.; A. Penas; A. Asensi; M. Costa; L. Llorens; P.L. Pérez; J. Loidi; F. Fernández; R.M. Masalles, D. Sánchez et al. 2005 *Atlas y manual de los hábitat de España*. Ministerio de Medio Ambiente. 492 p.
- Carreras, J.; E. Carrillo; A. Ferré & R.M. Masalles 2005 *Manual dels hàbitats de Catalunya, volum VI (4 Boscos)*. Dept. de Medi Ambient i Habitatge, Generalitat de Catalunya. 280 p.
- Carreras, J.; E. Carrillo; A. Ferré; R.M. Masalles; J.M. Ninot; J. Font; J. Gestí & L. Vilar 2005 *Manual dels hàbitats de Catalunya, volum VII (5 Molleres i aiguamolls; 6 Roques, tarteres, glaceres, coves)*. Dept. de Medi Ambient i Habitatge, Generalitat de Catalunya. 204 p.
- Masalles, R.M., 2006 Vegetació. In: Enciclopèdia de Barcelona, vol. 4, p. 221-222. ECSA-Ajuntament de Barcelona.
- Carreras, J.; E. Carrillo; X. Font; R.M. Masalles; J.M. Ninot & L. Vilar 2007 *Manual dels hàbitats de Catalunya, volum V (3 Vegetació arbustiva i herbàcia; Prats i pastures)*. Dept. de Medi Ambient i Habitatge, Generalitat de Catalunya. 218 p.
- Carreras, J.; R.M. Masalles; J.M. Ninot & J. Vigo 2007 *Manual dels hàbitats de Catalunya, volum VII (8 Terres agrícoles i àrees antròpiques)*. Dept. de Medi Ambient i Habitatge, Generalitat de Catalunya. 162 p.
- Masalles, R.M. 2009 Oriol de Bolòs i la fitocenologia. In M. Durfort et al.: *Oriol de Bolòs i Capdevila. Sessió en memòria*. Institut d'Estudis Catalans i Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona. p. 35-40.
- Masalles, R.M. 2010 La niella. In: *Flora i Fauna, Suplement de la Història Natural dels Països Catalans*, p. 151.
- Masalles, R.M. 2013 El cacau, un regal dels Déus. In C. Mans et al.: *Ciència i xocolata*, p. 129-140. Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.

Articles

- Torrella, F.; R.M. Masalles & J.M. Camarasa 1974 Dues localitats catalanes de *Cenchrus incertus* M.A. Curtis, gramínia nova per a la Península Ibèrica. *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.* 38 (Sec. Bot. 1): 37-41.

Masalles, R.M. 1975 Els problemes del medi natural (X): L'impacte urbà i industrial sobre la Natura. *Muntanya 681*: 467-471. Barcelona.

Camarasa, J.M.; A. Cardona; R.M. Masalles; J. Terradas et al. 1976 Impressions sobre la vegetació de l'Illa de Cabrera: II. Del Port de Cabrera a la punta de l'Imperial i al niu de s'Àguila. *Treb. Inst. Cat. Hist. Nat.* 7: 113-117.

* Masalles, R.M. & Pujadas, J. 1977 Notes florístiques. *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.* 41 (Sec. Bot., 2): 5-16.

Camarasa, J.M.; R. Folch; R.M. Masalles & E. Velasco 1977 El paisatge vegetal del Delta de l'Ebre (amb un mapa del paisatge vegetal a escala 1:40.000). *Treb. Inst. Cat. Hist. Nat.* 8: 47-67.

Balada, R.; R. Folch; R.M. Masalles & E. Velasco 1977 Catàleg florístic del Delta de l'Ebre. Primera aproximació. *Treb. Inst. Cat. Hist. Nat.* 8: 69-101.

Camarasa, J.M.; R. Folch & R.M. Masalles 1977 Patrimonio natural y crecimiento urbano en la comarca de Barcelona. *Opuscula sparsa* 14: 1-55.

* Masalles, R.M. 1978 La conservació de la Natura a la Conca de Barberà. *Aplec de Treballs del C.E.C.B.* 1: 191-197. Montblanc.

* Masalles, R.M. 1979 Dades per a la flora de la Conca de Barberà. *Fol. Bot. Misc.* 1: 25-30.

* Masalles, R.M. 1980 Aportació al coneixement dels noms vulgars de les plantes a la Conca de Barberà, *Aplec de Treballs (Montblanc) del C.E.C.B.* 2: 135-143. Montblanc.

Bolòs, O & R.M. Masalles 1981 *Artemisia annua* L. a Catalunya. In: Notes breus sobre la flora dels Països Catalans. *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.* 46 (Sec. Bot., 4): 155.

Casasayas, T. & R.M. Masalles 1981 Notes sobre flora al·lòctona. *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.* 46 (Sec. Bot., 4): 111-115.

Farràs, A.; R.M. Masalles; E. Velasco & J. Vigo 1981 Sobre la flora i la vegetació de la Serra de Cadí. *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.* 46 (Sec. Bot., 4): 131-145.

* Masalles, R.M. 1981 Notícia del paisatge vegetal de la Conca de Barberà. *Miscel. Sarraïenca*: 35-37. Sarraï.

Vigo, J. & R.M. Masalles 1983 Mapa forestal de la Vall de Ribes (a escala aproximada 1:100.000). In Vigo, J.: El poblament vegetal de la Vall de Ribes, I. Generalitats. Catàleg florístic. *Acta Bot. Barcin.* 35. 1 full.

Farràs, A. & R.M. Masalles 1984 *Centaurea seridis* a les dunes litorals de l'Alt Empordà. In: Notes breus sobre la flora dels Països Catalans. *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.* 51 (Sec. Bot., 5): 176.

Masalles, R.M. 1984 Una localitat catalana de *Solanum elaeagnifolium*. In: Notes breus sobre la flora dels Països Catalans. *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.* 51 (Sec. Bot., 5): 179.

Masalles, R.M. 1985 La cartografia botànica a Catalunya. *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.* 50: 249-254.

Masalles, R.M.; M.T. Sebastià; I. Soriano & J.Vigo 1986 Dades per a la flora dels Prepirineus catalans. *Fol. Bot. Misc.* 5: 117-127.

Masalles, R.M. & J.Vigo 1987 La successió a les terres mediterrànies: sèries de vegetació. In: Ecosistemes terrestres: la resposta als incendis i a d'altres perturbacions (J. Terradas, edit.). *Quad. Ecol. Aplic.* 10: 27-43.

Bolòs, O; R.M. Masalles & J.Vigo 1988 Notes sobre monocotiledònies. *Collectanea Botanica* 17(1): 95-96.

* Masalles, R.M. 1988 Consideracions sobre l'estudi i classificació de les comunitats arvenses. *Acta Bot. Barcin.* 37: 281-289.

Sans, F.X. & R.M. Masalles 1988 Els secans abandonats amb *Taeniathero-Aegilopion geniculatae* a les comarques lleidatanes meridionals. *Acta Bot. Barcin.* 37: 345-353.

Masalles, R.M. & F.X. Sans 1988 La végétation des vergers de la plaine du Segre (Catalogne): Aperçu phytosociologique. *Annales ANPP* 3(2): 411-417.

Sans, F.X. & R.M. Masalles 1988 Fenología de las primeras etapas de la sucesión secundaria tras el abandono de los cultivos en la comarca de les Garrigues (Cataluña interior). *Lazaroa* 10: 169-179.

Masalles, R.M. 1989 Especies vegetales en vías de extinción: la muerte silenciosa. *Suplemento Ciencia y Tecnología de La Vanguardia* 1: 11.

* Masalles, R.M. & J.M. Mestres 1990 Addicions i esmenes a la flora de la Conca de Barberà. *Fol. Bot. Misc.* 7: 59-65.

Bolòs, O; J. Carreras; E. Carrillo; X. Font; R.M. Masalles; J.M. Ninot; I. Soriano & J.Vigo 1990 El Mapa de Vegetación de Cataluña a escala 1:50.000. *Monografies de l'EQUIP* 3: 183-188.

Sans, F.X. & R.M. Masalles 1990 Efecto del laboreo sobre la dinámica de *Amaranthus blitoides* S. Watson en un cultivo de almendros de secano. *Phytoma* 23: 50-54.

Carreras, J.; E. Carrillo; R.M. Masalles; J.M. Ninot & J. Vigo 1991 A propos de la *Carte de la végétation des Pyrénées IV: Vallées de Barravés et de Castanesa*. Quelques réflexions générales sur la cartographie de la végétation. *Monogr. Inst. Piren. Ecol.* 5: 609-614. Jaca.

* Masalles, R.M. 1991 Vegetal landscape of the mountains of Tarragona. *Catalonia* 26: 34-36.

Sans, F.X. & R.M. Masalles 1992 Incidence of tillage on an olive grove weed community. *Folia Bot. Misc.* 8: 215-229. Barcelona.

Sans, F.X. & R.M. Masalles 1992 Phenotypic plasticity in *Diplotaxis erucoides* (L.) DC. *Annales ANPP* 1992: 103-115. Dijon.

Casasayas, T. & R.M. Masalles 1994 La vegetació arvensa de la plana al.luvial empordanesa. *Treb. Inst. Cat. Hist. Nat.* 13: 229-247. Barcelona.

Rivas-Martínez, S.; A. Asensi; M. Costa; F. Fernández-González; Ll. Llorens; R.M. Masalles et al. 1994 El proyecto de cartografía e inventariación de los tipos de

hàbitats de la Directiva 92/43/CEE en España. *Coll. Phytosociologiques* 22: 611-661. Berlin-Stuttgart.

Sans, F.X. & R.M. Masalles 1994 Life-history variation in the annual arable weed *Diplotaxis erucoides* (Cruciferae). *Canadian Journ. Bot.* 72: 10-19. Ottawa.

Pino, J.; R.J. Haggart; F.X. Sans; R.M. Masalles & R.N. Sackville-Hamilton 1995 Clonal growth and fragment regeneration of *Rumex obtusifolius* L. *Weed Research* 35: 141-148. Oxford.

Sans, F.X. & R.M. Masalles 1995 Phenological patterns in an arable land weed community related to disturbance. *Weed Research* 35: 321-332. Oxford.

Bolòs, O.; R.M. Masalles; J.M. Ninot & J. Vigo 1996 A survey on the vegetation of Cephalonia (Ionian Islands). *Phytocoenologia* 26: 81-123. Berlín.

Carreras, J.; E. Carrillo; R.M. Masalles; J.M. Ninot; I. Soriano & J. Vigo 1996 Delimitation of the supra-forest zone in the Catalan Pyrenees. *Bull. Soc. Linn. Provence* 47: 27-36. Marsella.

Masalles, R.M.; F.X. Sans & J. Pino 1996 Flora alóctona de origen americano en los cultivos de Cataluña. *Anales Jard. Bot. Madrid* 54: 436-442. Madrid.

Masalles, R.M.; F.X. Sans, J. Pino & L. Chamorro 1996 Aportacions al coneixement de la flora sinantròpica catalana. *Fol. Bot. Misc.* 10: 77-84.

Carreras, J.; E. Carrillo; X. Font; R.M. Masalles; J.M. Ninot; I. Soriano & J. Vigo 1997 La vegetació de les serres prepirinenques compreses entre els rius Segre i Llobregat. 3-Comunitats ruderals i arvenses. *Acta Bot. Barcin.* 44: 175-202.

Masalles, R.M.; J. Pino & F.X. Sans 1997 The role of population dynamics on the non-chemical weed control. In: ISART, J. & J.J. LLERENA (eds.), *Resource use in Organic Farming*: 107-112. European Network for Scientific Research Coordination in Organic Farming. Ancona.

Pino, J.; F.X. Sans & R.M. Masalles 1997 Effects of intrinsic and environmental factors on seedling survival of *Rumex obtusifolius* in Mediterranean alfalfa crops. *Canadian Journ. Bot.* 75: 939-945. Ottawa.

Pino, J.; F.X. Sans & R.M. Masalles 1997 Regenerative strategy of *Rumex obtusifolius* L. in Mediterranean forage crops: The role of seed bank and annual seed production. *Lagasalia* 19: 563-570. Sevilla.

Sans, F.X. & R.M. Masalles 1997 Demography of the arable weed *Diplotaxis erucoides* in central Catalonia, Spain. *Canadian Journ. Bot.* 75: 86-95. Ottawa.

Sans, F.X.; J. Pino & R.M. Masalles 1997 La biología de poblaciones en malherbología. *Phytoma* 94: 22-27. València.

Carreras, J.; E. Carrillo; X. Font; R.M. Masalles; J.M. Ninot; I. Soriano & J. Vigo 1998 Les comunitats segetals de la Cerdanya. Consideracions generals sobre la vegetació medioeuropea de la classe *Secalietea* a Catalunya. *Acta Bot. Barcin.* 45 (Homenatge a O. Bolòs): 391-404. Barcelona.

Masalles, R.M.; F.X. Sans & J. Pino 1998. Característiques demogràfiques de dues

espècies arvenses pròpies de tipus de cultiu diferents. *Acta Bot. Barcin.* 45 (Homenatge a O. Bolòs): 345-362. Barcelona.

Pino, J.; F.X. Sans & R.M. Masalles 1998 Population dynamics of *Rumex obtusifolius* under contrasting lucerne cropping systems. *Weed Research* 38: 25-33. Oxford.

Pino, J.; F.X. Sans & R.M. Masalles 1999 Efecto de la duración de los cultivos sobre la dinámica de poblaciones de *Rumex obtusifolius* en una rotación alfalfa-cereal de invierno. *Actas Congreso 1999 Soc. Esp. Malherbología*: 127-131. Logroño.

Sans, F.X. & R.M. Masalles 2000 Primeras etapas de la sucesión secundaria en la comarca de les Garrigues (Cataluña interior). *Actas del Congreso de Botánica en homenaje a Francisco Loscos*: 811-822. Teruel.

Pino, J.; F.X. Sans & R.M. Masalles 2002 Size-dependent reproductive pattern and short-term reproductive cost in *Rumex obtusifolius* L. *Acta Oecologica* 23: 321-328.

Blanco-Moreno, J.M., L. Chamorro, R.M. Masalles, J. Recasens & F.X. Sans 2004 Spatial distribution of *Lolium rigidum* seedlings following seed dispersal by combine harvesters. *Weed Research* 44: 375-387. Oxford.

Torres, E., M.P. Martín, S. Paltrinieri, A. Vila, R.M. Masalles & A. Bertaccini 2004 Spreading of ESFY phytoplasmas in stone fruit in Catalonia (Spain). *J. Phytopathology* 152: 432-437. Berlin.

* Masalles, R.M. 2006 Biodiversitat vegetal i pressió humana: La riquesa florística dels camps de conreu. *Actes de les II Jornades sobre el Bosc de Poblet i les Muntanyes de Prades*: 49-58. Barcelona.

Chamorro, L., B. Caballero, J.M. Blanco-Moreno, L. Caño, H. García-Serrano, R.M. Masalles & F.X. Sans 2006 Ecología y distribución de *Senecio pterophorus* (*Compositae*) en la península Ibérica. *Anales del Jardín Botánico de Madrid* 63: 55-62. Madrid.

Masalles, R.M. 2007 En memòria d'Oriol de Bolòs. *Notícies de la Institució Catalana d'Història Natural* 71: 1-2

Ninot, J.M.; E. Carrillo, X. Font, J. Carreras, A. Ferré, R.M. Masalles, I. Soriano & J. Vigo 2007 Altitude zonation in the Pyrenees. A geobotanic interpretation. *Phytocoenologia* 37: 371-398. Berlín.

Vigo, J., R.M. Masalles & J.M. Ninot 2007 A propòsit de les plantes naturalitzades. *L'Atzavara* 15: 73-82. Mataró.

Vigo, J., R.M. Masalles & J.M. Ninot 2007 El catàleg florístic dels Països Catalans. Addicions i modificacions introduïdes en la tercera edició de la Flora Manual dels Països Catalans. *Butlletí de la Inst. Cat. Hist. Nat.* 73: 35-43. Barcelona.

* Chamorro, L.; A. Romero; R.M. Masalles & J. Vigo 2008 La biodiversitat d'espècies arvenses en conreus extensius de la Conca de Barberà. *Ires Jornades Territori, Desenvolupament i Sostenibilitat a la Conca de Barberà*: 85-95

Masalles, R.M. 2008 La flora i la vegetació arvenses de Catalunya al llarg del segle XX. *Memòries de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona* LXIV (2): 25-69.

Masalles, R.M. 2012 Les olors de les plantes. *L'Atzavara* 21: 19-28. Mataró.

Ninot, J.M.; X. Font; R.M. Masalles & J. Vigo 2012 Syntaxonomic conspectus of the vegetation of Catalonia and Andorra II: Ruderal communities. *Acta Botanica Barcinonensia* 53: 113-189.